Radovan Vlajković

VSZAT ELNÖKSÉGE KÉTÉVES MUNKÁJÁRÓL

A Vajdasági Szocialista Autonóm Tartomány elnöksége* alkotmányos kötelezettsége értelmében átadta a Vajdaság SZAT képviselőházának kétévi munkája áttekintését. Nem szeretném a jelentésben elhangzottakat ismételni, hanem rá szeretnék mutatni néhány alapvető és aktuális kérdésre a tartomány további társadalmi-gazdasági és önigazgatási fejlődését illetően.

Az elnökség, mint új szerv alkotmányos és politikai rendszerünkben munkáját abban az időszakban kezdte, amikor a Vajdasági Kommunista Szövetség és a többi szocialista erők tevékenysége a JKSZ X. kongresszusa és az új alkotmány határozatainak megvalósítására irányult. Ezért az elnökség a társadalmi-politikai szervezetekkel és állami szervekkel tevékenységét arra irányította, hogy e dokumentumok alapvető határozatai és elvei megvalósuljanak; így, mindenekelőtt a tartomány társadalmi-gazdasági és önigazgatású fejlődésének alapvető kérdései, a munkásosztály szerepének erősödése a társult munkában és az egész társadalomban, a küldöttrendszer fejlesztése, a nemzetek és nemzetiségek testvérisége és egysége, valamint a tartomány szerepének és önigazgatási felelősségének megvalósulása a Szövetségi Köztársaságban és a Szerb Szocialista Köztársaságban.

Ki szeretném hangsúlyozni, hogy Vajdaságban jelentős eredményeket értünk el az önigazgatás és az önigazgatási politikai rendszer, valamint az anyagi termelés fejlesztésében, továbbá a társadalmi-gazdasági viszonyok-, a nemzetek és nemzetiségek egyenjogúságának erősítése terén, hozzájárultunk a társadalomnak, mint egésznek a gazdasági és politikai megszilárdításához.

Jugoszlávia új alkotmányos alapokon való kiépítése, egyben a köztársaságok és az autonóm tartományok nemzetei és nemzetiségei egyenjogú-

* Radovan Vlajkovićnak, az Elnökség elnökének a Vajdaság SZAT Képviselőházában elhangzott expozéja az Elnökség kétéves munkájáról. Újvidék, 1977. január 20.

ságának erősítése, s ilyen alapokon a belső egység megszilárdítása, az önigazgatási és el nem kötelezett szocialista közösségünk összetartó ereje. A köztársaságok és az autonóm tartományok önálló fejlődésének, valamint Jugoszlávia, mint egész fejlődésének érdeke megkövetelte Vajdaság összes politikai, állami és önigazgatási szervének aktív tevékenységét.

A Szövetségi Köztársaságban az új viszonyok fejlődésével, melyek az egyenjogúság, szolidaritás, valamint a köztársaságok és autonóm tartományok felelősségének elvén alapszanak, a társadalmi megállapodások és önigazgatási megegyezések a közös érdekek megvalósításának alapvető demokratikus formáivá váltak.

E viszonyok fejlődésében az eddigi gyakorlat kétségtelenül igazolta a döntéshozatal ilyen módjának teljes társadalmi létjogosultságát a Szövetségi Köztársaságokban. Ezek az elvek alapján számos döntő jelentőségű kérdést megbeszéltünk, melyek a közös fejlesztési politikára és a rendszerbeli megoldásokra vonatkoznak. Megállapodtunk abban, hogy a fejletlen köztársaságok és Kosovo SZAT fokozottabb fejlődésének ösztönzésében, ami nagy jelentőségű a nemzetek és nemzetiségek egyenjogúságának megvalósítása, valamint Jugoszlávia önigazgatású egysége fejlesztése szempontjából.

Az elkövetkező időszakban közösen részletesebben ki kell dolgozni az egyes köztársaságok és tartományok fejlődési fokának kritériumait, és ki kell dolgoznunk az alkotmánnyal és A társult munkáról szóló törvénnyel összhangban azt a módszert, mellyel a társadalmi közösség ki tud hatni fejlődésünk gyorsulására.

Abból kiindulva, hogy felelősek vagyunk a Jugoszláviában kialakult viszonyokért, igyekeztünk hozzájárulni az új viszonyok fejlesztéséhez, abban a meggyőződésben, hogy az új alkotmányos megoldások jelentik az egyedüli utat Jugoszlávia egységének, valamint a nemzetek és nemzetiségek egyenjogúságának erősödésében.

Továbbra is teljes mértékben kell foglalkoznunk ezekkel a kérdésekkel. Minden lemaradás ezen a téren meglassíthatja az önigazgatás fejlődését, és megerősítheti a nacionalista, liberalista, centralista, szeparatista és más önigazgatásellenes erőket.

A tartomány felelőssége Jugoszláviában megköveteli tőlünk, hogy ebben az értelemben önigazgatási alapokon szerveződjünk és képesítsük magunkat, amiben valamelyest lemaradtunk. Fel kell készítenünk az összes társadalmi-politikai, állami és önigazgatási szervünket, különösképpen a megfelelő tartományi tanácsokat, hogy teljes mértékben hozzájáruljanak a különböző szövetségi megállapodásokhoz és megegyezésekhez. Mindenekelőtt olyan önigazgatási szervezettségre gondolok, amely biztosítja, hogy megfelelő módon fejezzük ki a Vajdaság munkásosztályának, dolgozóinak, nemzeteinek és nemzetiségeinek (legégetőbb) érdekeit a szövet-

ségi szinten folytatott tárgyalásokon azzal, hogy nagy megértést és figyelmet tanúsítsunk a köztársaságok és Kosovo tartomány érdekei iránt. Itt elsősorban az önigazgatási, szocialista, demokratikus és politikai rendszerünknek azokat a tényezőit kell erősítenünk, amelyek lehetővé teszik, hogy az önigazgatási szervezettségű társult munkában a munkásosztály szövetségi szinten döntsön a közösérdekű kérdésekről és megtalálják a köztársaságokban és Kosovo tartományban a legmegfelelőbb utat és módszert a társult munka dolgozóival való egymás közötti megegyezésre.

Azt hiszem, eddig ilyen tekintetben az egyes állami szervek szerepe túl volt hangsúlyozva, amit egyrészt a relatívan rövid határidők eredményeztek, melyeken belül az egyes határozatokat és megoldásokat el kellett fogadni szövetségi szinten, de hozzájárult ehhez a nem megfelelő szervezettség is.

Nagy jelentősége van annak, hogy minél jobban együttműködjünk a köztársaságokkal és Kosovóval, ugyanis így jobban meg tudjuk ismerni mások problémáit és érdekeit, ők viszont a miénket, s ezzel megkönnyítenénk a megállapodásokat és megegyezéseket szövetségi szinten.

Vajdaság alkotmányos helyzetének és önigazgatási autonómiájának fejlesztése közvetlenül kapcsolódik a viszonyok alkotmányos elveken történő további kiépítéséhez és fejlesztéséhez a Szerb SZK-ban. Vajdaság Szocialista Autonóm Tartomány ugyanakkor szerves része a Szövetségi Köztársaságnak és a Szerb SZK-nak is, melyben Vajdaság dolgozói, nemzetei és nemzetiségei megvalósítják a Szerb SZK Alkotmányában meghatározott egyes szuverén jogaikat, melyek a köztársaság, mint egész dolgozóinak, nemzeteinek és nemzetiségeinek közös érdekeit képezik. A Szerb SZK Alkotmánya ezekből az alapvető alkotmányos és politikai elveiből kiindulva meghatározza ezeket a tartományokra vonatkozó közös érdekeket és általános elveket: A Szerb SZK-ban a tartomány ilyen alkotmányos helyzetéből következik az összes társadalmi-politikai erők közös felelőssége a Szerb SZK-ban az alkotmányos rendszer fejlesztéséért.

Ez azt jelenti, hogy az alkotmányos helyzetük alapján az autonóm tartományok önigazgatásának további fejlődéséért kell felelősséget vállalni, a Szerb SZK-nak mint állam belső önigazgatási egységének fejlődéséért kell felelősséget vállalni az alkotmányban meghatározott szuverén jogok és a köztársaság keretében megvalósuló közös érdekek alapján.

Az új viszonyok megvalósításában eddig kifejtett tevékenységünk a Szerb SZK-ban jelentős eredményeket adott.

A Szerb SZK alkotmánya 300. szakaszának megvalósítása során — mely azokat a viszonyokat és kérdéseket jelöli meg melyeket a köztársasági törvénnyel rendeznek az egész köztársaság területére vonatkozóan, — számos köztársasági törvényt is meghoznak. E törvények meghozatalának folyamatában biztosították a köztársasági és tartományi szervek

egymás közötti együttműködését, így összehangolják álláspontjaikat, s az egyes alkotmányos rendelkezések különböző értelmezéséből eredő dilemmák felvetődését elkerülik.

Gyakorlatilag a megállapodásos törvényhozatal intézményét alkalmazták a köztársaságban, amikor azt közösen úgy értékelték, hogy mindannyiunk közös érdekében áll.

Megállapodások születtek a közös fejlesztési politika legjelentősebb kérdéséről a köztársaságban, a tartományi közigazgatási szervek, Vajdaság SZAT képviselőházának és Végrehajtó Tanácsának részvételével és együttműködésével. A további tevékenységekben az Alkotmány megvalósítása értelmében megegyezésre kell jutni még néhány nyílt kérdésben.

Véleményünk szerint nem léptünk fel eléggé szervezetten és közösen a Szerb SZK-ban az önigazgatási demokratikus viszonyok további kialakításában és fejlesztésében. Feltétlenül szükséges, hogy minél nagyobb mértékben aktivizáljuk a megfelelő társadalmi-politikai, tudományos és szakképzett erőinket e kérdések megoldásában, hogy közösen hozzájáruljunk a Szerb SZK-ban a viszonyokra vonatkozó előírások tartalmasabb, politikai, tudományos, és szakszerű feldolgozásához, mind a tartomány autonómiájának további fejlesztése szempontjából, mind a köztársaság egységének további kiépítése szempontjából.

A társult munkában az önigazgatás és az önigazgatási társadalmi viszonyok további fejlesztésével, valamint a társult munka integrációjával a jövedelmi viszonyok alapján gyorsabban kialakul az önigazgatási egység a köztársaságon belül. A társult munkában dolgozó munkások keresni fogják és meg is találják érdekeiket az egymás közötti kapcsolat összetettebb formáinak és a társulás megteremtésére a társadalmi-politikai közösség határain kívül is. Ilyen módon elkerülünk számos problémát, melyek helyenként felmerültek a viszonyokban a Szerb SZK-ban, melyekről eddig a politikai és állami szervek tárgyaltak, s melyekről ezután az önigazgatási szervezettségű társult munkában kell dönteni.

A társadalmi-politikai rendszer és Vajdaság önigazgatási fejlődése

Vajdaság további önigazgatási kiépítése mindenekelőtt a szervezett társadalmi erők teljes felelősségén alapszik, melyeknek az élén a Kommunista Szövetség áll, mint a tartományban élő összes dolgozók, nemzetek és nemzetiségek közötti társadalmi kohéziós erő. Ez a dolgozóknak, a nemzeteknek és nemzetiségeknek a tartományban megvalósuló összes jogaikból és érdekeikből, vagyis a tartomány alkotmányos helyzetéből következik.

Vajdaság további alkotmányos, társadalmi-gazdasági és politikai fejlődése nagy mértékben tőlünk függ, a mi felkészültségünktől, szervezettségünktől, továbbá az összes önigazgatási, társadalmi-gazdasági és politikai viszonyoknak az alkotmány alapjain való fejlődésétől.

Önigazgatású társadalmi-politikai rendszerünkben jelentős változásokat vittünk véghez, melyek az összes társadalmi viszonyok megváltozásait tükrözik, de különösképpen a társadalmi-gazdasági rendszerben, azzal a céllal, hogy biztosítsuk a munkásosztály és minden dolgozó döntő szerepét a társult munkában és az egész társadalomban.

A küldöttrendszer elvének bevezetése a társadalmi döntéshozatal minden területén a legjelentősebb változás a politikai rendszerben.

A küldöttrendszer megvalósítása és következetes alkalmazása hatalmas lépést jelent a képviseleti rendszer felváltásában, és hozzájárul az egyet nem értések gyorsabb túlhaladásához önigazgatási alapszervezetek és közösségek, valamint a társadalmi-politikai közösség szervei döntéshozatalában s egy lépést jelent tovább a politika társadalmasításában.

Kétségtelen, hogy a hatalmi rendszer és önigazgatás eddigi kiépítésében a küldöttrendszer elvein jelentős sikereket értünk el. A küldöttrendszer mindinkább igazolja magát, hatékony formának bizonyult a demokratikus döntéshozatalban.

Vajdaságban a községi képviselő-testületekben 4800 küldöttet választottak, a tartományi képviselőházba 245 küldöttet, és 8000 küldöttség van több mint 118 000 küldöttségi taggal, ami már önmagában véve a küldöttrendszer jelentős erejét és a társadalom demokratizálódását igazolja. Az ilyen széles önigazgatási alapokról indítványozott eszmék és kezdeményezések mindinkább érezhetővé válnak a képviselőház munkájában. A küldöttrendszer fejlődésében bizonyos fogyatékosságokat is észrevettünk, ami természetes is, ha figyelembe vesszük a küldöttrendszer bevezetése óta eltelt rövid időt.

Egyik alapvető fogyatékosság abban rejlik, hogy a küldöttek és küldöttségek nincsenek eléggé szoros kapcsolatban az önigazgatási szervezetek és közösségek dolgozóival. A küldötteknek és a küldöttségnek a kapcsolata az önigazgatási bázissal, különösen ha döntő kérdésekről, egyes munka és társadalmi közösségek érdekeiről van szó, melyekről a hatalmi és önigazgatási szervekben döntenek, a küldöttrendszer belső lényege és értelme gyakorlati megvalósulásának a feltétele.

Különösen összetett a probléma a küldöttek és küldöttségek kapcsolata az önigazgatási bázissal, ha a szélesebb társadalmi-politikai közösségek képviselőházáról van szó. Ebben a tekintetben még nem alakult ki társult munka és más önigazgatási közösségben dolgozók és a küldöttségeik közvetlen hatása a képviselőház munkájára.

A küldöttrendszer nem jelenti, hogy az önigazgatási szervezetek és

közösségek, valamint küldöttségek kötelesek ülést tartani minden egyes kérdés megvitatására, melyekről a képviselőházakban és más önigazgatási szervekben döntenek. Ez a küldöttrendszertől vártakkal ellentétes eredményeket szülhetne. Elsősorban olyan gyakorlatot kell folytatnunk, mely lehetővé teszi, hogy a dolgozók az önigazgatási szervezetekben, közösségekben és küldöttségekben állást foglaljanak azokról a kérdésekről, melyek meghatározott környezetben döntő fontosságúak, és az egész társadalmi fejlődés szempontjából jelentősek.

A küldöttrendszer önmagában a szervezett társadalmi-politikai erők, elsősorban a Kommunista Szövetség és más társadalmi-politikai szervezet önigazgatási alapokon való állandó akciója nélkül nem tud fejlődni. Ebben a tekintetben gyorsabban kell e feladatokra felkészülnünk, és tevékenységünket a küldöttrendszer fejlődési szükségleteihez kell irányítanunk.

A képviselőháznak a küldöttrendszer elvén való kiépítésével minőségi változásra került sor a munka és a döntéshozatal jellegében. Teljesen megváltozik a képviselőház munkája. Gyorsabban kell viszont kialakítanunk a döntéshozatal rendszerét a képviselő-testületben, ami lehetővé teszi, hogy a képviselő-testületben hozott határozatokat az érdekelt önigazgatási szervezetek, közösségek és küldöttségek összehangolt érdekei alapján hozzák meg. Ez további erőfeszítéseket igényel a megállapodáson alapuló rendszer fejlesztésében, az önigazgatási szervezetek, közösségek, küldöttségek és a képviselőház munkatestületei állásfoglalásának összehangolásában, valamint a végrehajtó és önigazgatási szervek munkamódszerének további fejlesztését teszi szükségessé.

Nem alaptalanul mutattak rá bizonyos irányzatokra a képviselő-testületek munkájában, melyeket az Alkotmány szempontjából kellene értékelni, ami a képviselő-testület mindhárom tanácsa helyzetének kiegyenlítéséhez vezet. A községi képviselő-testületekben előfordul, hogy az egyenjogú tevékenységi körbe tartozó kérdésekről a közös üléseken döntenek. A képviselő-testület munkájában minden olyan változás, mely csökkentené a társult munka tanácsának alkotmányos szerepét elsősorban a jövedelem egy részének kiválasztására, a közös és általános társadalmi szükségletek kielégítésére vonatkozó döntéseknek a meghozatalában nem felel meg a rendszer elveinek. Nincs teljes mértékben megvalósítva az önigazgatói érdekközösségek közgyűléseinek a községi képviselő-testület munkájában való részvételére vonatkozó alkotmányos tétel.

Az állami közigazgatási szervek felkészítése funkcióik hatékonyabb teljesítésére sürgős feladat. Az állami közigazgatás önigazgatású társadalmunk szerves része, és az önigazgatási szervezetek a munkásosztály szolgálatában kell, hogy álljon, az önigazgatási társult munka és a küldött rendszer szükségleteit kell, hogy szolgálja.

Vajdaság SZAT Alkotmánya jelentős szerepet ad a végrehajtó funkcióknak, és megállapítja a végrehajtó szervek felelősségét a társadalmi élet minden területén, különösképpen a politika végrehajtásában, a törvény és más előírások megvalósításában, valamint a közigazgatási szervek munkájának összehangolásában és irányításában.

A tartományok végrehajtó tanácsai e feladatok megvalósításában jelentős eredményeket értek el. Különösképpen pozitívan hatott a végrehajtó tanácsok bevezetése a községi képviselő-testületekben a törvény és más előírások hatékonyabb és felelősségteljesebb alkalmazása szempontjából, mivel a társadalmi-politikai közösségek előírásainak nagy részét közvetlenül a községben hajtják végre. Ebben a tekintetben számos fogyatékossággal is találkozunk. A végrehajtó tanács felelőssége a képviselő-testülettel szemben nincs megfelelő mértékben kidolgozva. A végrehajtó tanács felelősségét a községben és a tartományban uralkodó viszonyokért nem helyettesítheti a képviselőház vagy más állami és önigazgatási szerv felelőssége, amit számára az alkotmány irányoz elő, ilyen jelenségekkel azonban találkozhatunk.

A végrehajtó funkciót még nem tekintik eléggé az önigazgatási döntéshozatal rendszerének egységével összefüggésben. A végrehajtó tanácsok munkájukban szinte kizárólag a közigazgatási szervekre támaszkodnak. E szervek kezdeményezésére továbbra is szükség van, azonban, a végrehajtó tanácsok ki kell, hogy nyíljanak az önigazgatási társult munka, a dolgozók és polgárok előtt.

Az egyes községek képviselő-testülete végrehajtó tanácsának összetétele nem felel meg az alkotmányos koncepcióknak, ez pedig kihatással van a végrehajtó tanács koncepciójára is a községben. Ismeretes, hogy az egyes községek képviselő-testületének végrehajtó tanácsát a községi közigazgatási szervek főnökei és még egy meghatározott számú társult munka szervezet igazgatója képezi, ami összeegyeztethetetlen a végrehajtó funkció jellegével. Az ilyen gyakorlatot ki kell vizsgálni.

A közigazgatás átalakulása és beilleszkedése az új társadalmi áramlatokba lassan valósul meg. Önigazgatási rendszerünk további kiépítése és eszmei-politikai, valamint az alkotmány által meghatározott alapjainak bővítése A társult munkáról szóló törvénnyel, A társadalmi tervezési rendszer alapjairól szóló törvénnyel és más rendszerbeli intézkedésekkel lehetővé tsezi, hogy közelebbről meghatározzuk a közigazgatás funkcióit, hogy szorgalmazzuk e funkcióknak a társadalom szükségleteihez, a megváltozott társadalmi-gazdasági viszonyokhoz, a küldöttrendszerhez való alkalmazkodását. A hatékonyabb munkáért, a közmegbizatás gyakorlásában a törvényességért vállalt felelősséget magasabb fokra kell emelni. Nagyobb hangsúlyt kell fektetni a konkrét felelősségvállalásra a feladatok végzésében, amit elvégeztünk és amit még meg kellett volna csinálni.

A közigazgatási szerveknek a szakszerűség szempontjából az önigazgatási viszonyokon keresztül kell, hogy segítsék a társult munka szervezeteit, hogy nyíltak legyenek a kezdeményezések, valamint e szervezetek és a polgárok indítványai előtt.

A közigazgatás munkája hatékonyságának fokozására és a felelősség növekedésére vonatkozó követelmény nem tekinthető pusztán a munkások számának problémájának. Biztosan állíthatjuk, hogy a tartalékok ezekben a szervekben nincsenek kihasználva, s úgyszintén a társult munkaszervezetek és a polgárok szükségleteihez sem igazodnak. A munka jobb megszervezése, a munkaidő teljesebb kihasználása, az eszközökkel való gadzálkodás, a személyi jövedelem közvetlen függősége a munka eredményétől hatékonyabb és jobb közigazgatáshoz vezetnek.

A közigazgatás új helyzete megköveteli, hogy a munkások ezekben a szervekben megfelelő rátermettséggel rendelkezzenek, s jól ismerjék a társadalom alakulásait. Ezért kell kiépíteni a kötelező, ösztönző és állandó továbbképzés rendszerét a munka folyamán.

A tartomány igazságszolgáltatási funkcióit a bíróságok, ügyészségek, és más igazságszolgáltatási szervek valósították meg a társadalmi-politikai szervezetek és állami szervek döntéseinek és állásfoglalásainak alkalmazásával. Ezeknek a szerveknek a munkáját mindinkább az osztályjellegű hozáállás jellemzi, felelősségteljesebb a viszonyuk a társadalmi tulajdon és az önigazgatás megvédéséhez, valamint a polgárok, a társult munkaszervezetek és más önigazgatási szubjektumok jogai és kötelességei kérdésében. Jelentősen javult a káderösszetétel ezekben a szervekben, és a káderek anyagi helyzete is. Ki kell azonban hangsúlyoznom, hogy a bíróságok hatékonyabb munkájáról még mindig nem beszélhetünk, ami kedvezőtlenül hat a polgárok és más szubjektumok politikai hangulatára, akik jogaikat és érdekeiket e szervek előtt valósítják meg.

A társult munka bíróságai, az önigazgatás társadalmi jogvédői, mint a politikai rendszer új intézményei, megalakultak, s pozitív kezdeti eredményeket értek el a peres ügyek megoldásában a társult munka területén. A káderek és az anyagi feltételek még nincsenek biztosítva e szervek munkájához.

Nem szabad megengedni, hogy ezek a szervek, melyektől az önigazgatói jog hatékony megvédését várjuk, ne teljesíthessék feladatukat.

A polgárok és dolgozók szabadsága, jogai és kötelességei társadalmi rendszerünkben a legdemokratikusabb alapokra támaszkodnak. A munkások és a polgárok még mindig nehézségekbe ütköznek jogaik megvalósításában. Vagy azért, mert egyes jogok megvalósítása igen bonyolult, formaságokkal terhelt, vagy mert ezek a szervek nem végzik ügyeiket hatékonyan és törvényesen. Energikusan kell harcolnunk az alkotmány és a törvény rendeleteinek megszegése ellen, a nyilvános funkciók hordozói szemé-

lyes felelősségének erősítéséért. A törvényesség elvének következetes megvalósítása lényegében harcot jelent az alkotmány által meghatározott társadalmi viszonyok gyorsabb fejlődéséért, a jog szavatolásáért és közösségünk szocialista fejlődéséért.

A tartományi tanácsok mint a megfelelő társadalmi-politikai szervezetek és állami szervek közös testülete az eddigi tevékenységük igazolta létjogosultságukat, miközben összeegyeztették az álláspontokat önigazgatási fejlődésük jelentős kérdéseiben.

A tanácsok eddig túlnyomóan olyan kérdésekkel foglalkoztak, melyek elsősorban a Szövetségi Köztársaság hatáskörébe tartoznak. Ez természetes is, ha figyelembe vesszük, hogy a Szövetségi Köztársaságban ebben az időszakban az igen jelentős közös érdekű rendszerbeli kérdésekről tárgyaltak, melyek az alkotmány megvalósításának és gyakorlati alkalmazásának feltételét képezték.

Most szükségessé válik, hogy a tanácsok munkáját Vajdaság önigazgatási fejlődésének és a Szerb SZK viszonyai további fejlesztésének lényeges kérdéseire irányítsuk.

Az önigazgatási viszonyok fejlődése Vajdaságban

Vajdaságnak, mint társadalmi-politikai és önigazgatási közösségnek az önigazgatási fejlődése feltételezi az összes tényezők, a belső, összetett gazdasági, politikai és önigazgatási struktúrák egyenletes és összehangolt fejlődését. Csak így tudtuk megteremteni társadalmi rendszerünk minden részének egyenletes fejlődését és az egész Vajdaság egységét.

Ki kell hangsúlyozni, hogy Vajdaság belső egységét csak az új alkotmány elvei alapján tudjuk fejleszteni, melyekért fenntartás nélkül küzdünk, ha a JSZSZK és a Szerb SZK belső viszonyairól van szó. Ez azt jelenti, hogy az egységet a munkásosztály és a dolgozók szerepének további növelésével, a társult munkában az új társadalmi-gazdasági és önigazgatási viszonyok fejlesztésével, a nemzetek közötti viszonyokban az önigazgatási tartalom bevezetésével és elmélyítésével, társadalmi rendszerünk szubjektumai önigazgatási egyenjogúságnak és felelősségnek fejlesztésével, a Kommunista Szövetség és más társadalmi szervezetek szerepének növelésével kell építenünk, melyek az alkotmány értelmében külön felelősséggel tartoznak rendszerünk fejlődéséért.

Ebben a kontextusban rendszerünkben a községek alkotmányos helyzetének és felelősségének gyorsabb és teljesebb feldolgozásának igen nagy jelentősége van. Az e tekintetben elért eredmények mellett, meg kell álla-

pítanunk, hogy lemaradtunk a község, mint önigazgatási és alapvető társadalmi-politikai közösség kiépítésében.

Lehetetlen ez alkalommal beszélnünk minden összetett kérdésről, mely a községek alkotmányos helyzetének további fejlődésére vonatkozik, hanem csak azokra a kérdésekre szeretnék rámutatni, amelyek közvetlenül kapcsolódnak a tartomány autonómiájának fejlődéséhez és a benne levő összes viszonyainkhoz.

Szerintem az alapvető kérdések egyikét az önigazgatási viszonyok fejlesztése jelenti a községben. Ugyanis a községet még mindig gyakran azonosítják a községi képviselő-testülettel és a közigazgatási szervekkel és nem tekintik egy belső önigazgatási mechanizmus összesített viszonyainak. Ugyanúgy kell harcolnunk az összes társadalmi szubjektumok önigazgatási felelősségéért a községekben, az önigazgatási alapokon kell kiépítenünk bennük a viszonyok egységét.

A tartományban az önigazgatási viszonyok fejlesztése feltétlenül megköveteli, hogy komolyan, teljes felelősségtudattal fogjunk hozzá azoknak a társadalmi viszonyoknak a konkrét kialakításához, amelyek a tartományban valósulnak meg és megvalósításukat a tartományi szervek rendezik, valamint azoknak a viszonyoknak a kialakításához, melyeket a dolgozók és polgárok a községben valósítanak meg a tartománynak és a községeknek az alkotmányban megjelölt jogaival és kötelezettségeivel összhangban.

Azt hiszem ebből a szempontból nem sikerült fejlesztenünk és gazdagítanunk az alkotmány meghatározott rendelkezéseit. Egyelőre ezt parciálisan végezzük, főleg a törvény alapján, az összes viszonyok teljes áttekintése nélkül. Ezért is merülnek fel problémák és félreértések a községek és tartományok között, ha anyagi kérdésekről van szó.

Nehezen szabadulunk meg az eddigi gyakorlattól, mely szerint a tartomány „átvitte" a községre az egyes jogokat, és kötelezettségeket. Az ilyen felfogás néha még az egyező dokumentumainkban is jelen van. Ugyanígy a korábbi viszonyok következményeként jelentkezik az egyes fejletlen községek törekvése, hogy a község alkotmányos hatásköréből meghatározott kérdéseket átruházzanak a tartományra. Azt hiszem, elsősorban a község jogait és kötelességeit kell pontosan meghatároznunk, s azután kell megkeresni a módot, hogy mely szerint felkészítjük a községet azok megvalósítására, s meg kell állapítani, megvan-e az egyes községeknek, mint önigazgatású és alapvető társadalmi-politikai közösségeknek feltétele egyes funkcióik megvalósításához.

Különösen fontos, hogy helyesen határozzuk meg szerepünket a Tartomány községekkel, a társult munkaszervezetekkel, más önigazgatási szervezetekkel és közösségekkel szembeni törvényhozó politikájában, aogy eközben biztosítsuk a tartomány funkciójának hatékony megvaló-

sulását, a község önállóságát és önigazgatási felelősségét, s hogy meggyorsítsuk az önigazgatási jog fejlesztését.

A község funkciójának megvalósításában és a tartomány önigazgatási integrációjában jelentős szerep jut a községek közötti együttműködésnek, valamint a községeknek területi, regionális közösségekbe való társulásának. Ebben a tekintetben meghatároztunk bizonyos elveket az alkotmányban, azonban életbeléptetésükön nem dolgoztunk eleget. Ki szeretném hangsúlyozni, hogy az együttműködés fejlesztésében és a községek társításában kifejtett további aktivitásnak figyelembe kell venni az integrációs folyamatok logikáját a társult munkában, az önigazgatási érdekközösségekben és önigazgatási integrációs folyamatok és társulásunk más területein. Egyetlen társadalmi-politikai közösség és területi közösség sem lehet zárt, nem gátolhatjuk meg az önigazgatású társulást, mely az alkotmány és A társult munkáról szóló törvény alapjain kell, hogy megvalósuljon. A községek együttműködésének és társulásának a dolgozók és polgárok, az önigazgató szervezetek és közösségek reális érdekeit kell kifejezésre juttatni a megfelelő közösségekben, illetve területeken. Ezért további tevékenységünkben e tekintetben világosan el kell határoznunk magunkat, hogy a községek együttműködési és társulási folyamatát a kívánt cél felé irányítsuk.

A teljes nemzeti egyenjogúság megvalósításával a tartományban igen jelentős eredményeket értek el az oktatásban és nevelésben, a nemzetek és nemzetiségek egymás kultúrájának megismerésében és fejlesztésében, a nyilvános tájékoztatásában, az egyenjogú nyelvhasználat területén, a káderpolitikában, az élet, a munka és az oktatás más területén . . .

A nemzeti egyenjogúság, valamint a nemzetek és nemzetiségek sokoldalú fejlődése és érvényesülése, mindig ott van a Vajdasági Kommunista Szövetség, minden szocialista erő politikai akciójának és az önigazgatási szocialista társadalmi fejlődésünkért vívott harcunk középpontjában.

A teljes nemzeti egyenjogúság elvének megvalósításában elért eredményeink Vajdaság önigazgatási társadalmi-gazdasági, politikai és kulturális fejlődésének szerves része. A teljes nemzeti egyenjogúság politikájával Vajdaság mindig hozzájárult a nemzeti egység és egyenjogúság erősítéséhez a Szerb SZK-ban és Jugoszláviában.

Az önigazgatás további fejlesztésével, valamint a munkásosztály, a társult munka dolgozói és a társadalmi viszonyok szerepének erősítésével új szocialista tartalmat viszünk be a nemzetek közötti viszonyokba. A nemzetek és nemzetiségek egyenjogúságának megvalósítása és fejlesztése az új alkotmányos rendszerbe a munkásosztály és dolgozók jogává és kötelességévé válik, s az új szocialista viszonyokért s a dolgozók új társadalmi-gazdasági, önigazgatói helyzetéért vívott harcuk egy részét jelenti.

Ezért minden nemzet és nemzetiség harca a szabad, egyenjogú és nemzeti fejlődésért az alkotmány megvalósításának és a társadalmi szocialista átalakulásának szükségszerű velejárója.

A nemzeti egyenjogúság a tartomány belső önigazgatási egysége kiépítésének, valamint autonomitása és felelőssége erősítésének fontos eleme.

Ezért a jövőben eredményesen szembe kell szállnunk minden próbálkozással, mely a nemzeti egyenjogúság szétrombolására irányul, tehát minden nacionalista és soviniszta viselkedéssel. Habár nincs nyílt szembeszegülés a nemzeti egyenjogúság politikájával, tudatában kell lennünk, hogy a nacionalizmus, mint a burzsoá társadalom terméke és ideológiája, még él az emberek tudatában, s hogy minden megjelenési formája igen káros nemzeti egységünkre és önigazgatási rendszerünkre. Figyelembe kell venni azt a tényt, hogy a nacionalizmus valójában más önigazgatásellenes erőkkel összefonódva jelentkezik, s így még károsabb, veszélyesebb.

Vajdaságban a honvédelmi rendszer társadalmasításban, fejlesztésében jelentős haladás mutatkozik.

Megállapíthatjuk, hogy a honvédelmi előkészületek a tartományban lehetővé teszik a honvédelem összes elemének átállását a hadi szervezettségre és a háborús feltételek közötti munkára. A védelmi előkészületek beépültek a szervek, szervezetek és vezérkarok munkarendszerébe és azok társadalmi funkciójának összetevő részévé váltak.

A területvédelem kiépítésében, fejlesztésében és felszerelésében jelentős eredményeket értünk el. Az egységek mozgósításának és operatív műszaki készültségének állandó fejlesztése, egyre jobb és hatékonyabb fegyverzettel és technikai eszközökkel való felszerelésük, az elhelyezési feltételek javítása, a kiképzés és az oktatás szorgalmazása a területvédelem harci készültségének állandó javítását vonja maga után. A területvédelem olyan erővé vált, amely a jugoszláv néphadsereggel képes szembeszállni bárkivel, aki megpróbálja veszélyeztetni szabadságunkat, függetlenségünket és önigazgatású szocialista közösségünk területi integritását.

Úgyszintén erőteljes tevékenység folyt a gazdaság, és társadalmi szolgálatok felkészítésére a háborús feltételek közötti életre és munkára, amiben külön figyelmet szenteltünk a termelési és szolgáltatási tervek és az anyagi tartalékok biztosításának összeegyeztetésére.

Külön figyelmet fordítottunk a polgári védelem fejlesztésére, korszerűsítésére és a káderek képzésére, s ilyen irányban új alapokon alakítottuk ki a vezérkarokat, a különféle rendeltetésű polgári védelmi egységeket, a polgárok nagy számú bevonásával.

Noha a védelmi előkészületek helyzete egészében véve jó, az nem jelenti, hogy a védelem minden tényezőjének a felkészültsége egyforma. A honvédelem rendszerének elemei nincsenek egy szinten, és valamiben

akár objektív, akár szubjektív okokból néha kissé lemaradnak. Érezhető a honvédelmi ügyek intézkedésének bezárkózása a vezető struktúrákban és szakszolgálatokba, vagyis az önigazgatási alap nincs kellően bekapcsolva. A helyi közösségek egy része még nem nyerte el a normatív aktusokkal és alkotmánnyal meghatározott igazi helyét. A honvédelem kiépítésének folyamata a helyi közösségekben még tart, de eléggé lassan halad. A helyi közösségek az egész honvédelem sajátos bázisát képezik, nagy kötelezettségekkel és gyakorlott feladatokkal a népvédelem rendszerében, úgy, hogy a honvédelem kiépítésének folyamatát a helyi közösségekben meg kell gyorsítani, e téren a tartományi és közösségi szervek és szervezetek nagyobb, konkrétabb és közvetlenebb segítségére van szükség.

Ezeket a következetlenségeket az elkövetkező időszakban hatékonyabban kell kiküszöbölni az e területen tevékenykedő szervezett szocialista erők teljesebb bevonásával. A JKSZ X. kongresszusának és az alkotmányos rendelkezések megvalósításában, a honvédelmi rendszer kiépítésében és társadalmasításában mindig abból kell kiindulni, hogy az ország védelme minden dolgozó és polgár, minden nemzet és nemzetiség egységes érdeke, és az önigazgatási szocialista viszonyok sokoldalú fejlődéséért vívott harcnak összetevő része, továbbá hogy minden dolgozónak és polgárnak alkotmány adta joga dönteni a társadalmi élet minden területén, ezek szerint a honvédelem területén is.

Külön figyelmet kell fordítani a területvédelem további fejlesztésére, amely a nemzetek és nemzetiségek, a dolgozók és polgárok fegyveres ellenállásának legszélesebb szervezési formája. Továbbra is tevékenykedni kell a polgári védelem, a megfigyelő, jelző, hírközlő, riasztó szolgálatok megszervezésén, valamint a lakosság kiképzésére, de elsősorban a különböző fokozatú iskolák ifjúságának a honvédelmi felkészítésével, a káderek honvédelmi kiképzésére, s anyagi lehetőségek biztosítására kell irányítani tevékenységünket az esetleges honvédő háború esetén.

Ezeket a tevékenységeket biztosítani fogja az általános népvédelem koncepciójának további realizálása, valamint a tartomány és az egész társadalom védelmi erejének erősítése.

A társadalmi önvédelmi rendszer fejlesztésének a tartományban nagy jelentőséget ad, hogy a legszélesebb társadalmi alapokra támaszkodik. A feladatok megvalósítása a társadalmi önvédelem területén az önigazgatói szocialista viszonyok harcának eszmei-politikai és osztályjellegű kérdése. A társult munkaszervezetekben, a helyi közösségekben, társadalmi-politikai szervezetekben, állami és más szervekben a dolgozók e téren kifejtett tevékenységével jelentős eredményeket értünk el.

Meg kell azonban állapítani, a pozitív eredmények mellett is, hogy az egyes társult munkaszervezetekben, helyi- és érdekközösségekben nem

értük el a szervezettségben és a társadalmi önvédelem feladatainak teljesítésében a megfelelő szintet. Találkozhatunk lelkiismeretlen munka, a társadalmi tulajdonnal szembeni felelőtlen viszony eseteivel, a törvényesség elvének megszegésével és az önigazgatási aktusok be nem tartásával, mindez együttvéve hatalmas kárt okoz a társadalmi közösségnek.

Akciónkat a társadalmi önvédelem hordozóinak további fejlesztésére, a hatékonyságuk növelésére kell irányítanunk, de elsősorban az önigazgatási munkás-ellenőrzésre, a közigazgatási szervekre, az állami szervekre, valamint más szervezetekre és szervekre. Energikusabban kellene harcolnunk a felelősségvállalás erősítéséért és a törvényesség betartásáért a munkában, továbbá szervezett intézkedésekkel és akcióval ki kell képeznünk a társadalmi önvédelem hordozóit, ki kell alakítanunk a dolgozók és polgárok öntudatát, hogy lássák: társadalmunkat meg kell védeni az összes ellenséges tevékenységtől, bűnözőktől és más társadalmilag káros hatásoktól.

Az elnökség nagymértékben kivette a részét a biztonsági rendszer erősítésében és korszerűsítésében.

Intézkedéseket alkalmaztak annak érdekében, hogy a biztonsági szolgálat, mint a munkásosztály forradalmi eszköze, minél gyorsabban felkészüljön szervezésileg, az akcióképesség és káderek szempontjából, technikailag jól felszerelkezzen, hogy teljesebben védelmezhesse a polgárok alkotmány által szavatolt szabadságát, jogait, valamint a társadalmi és magántulajdont.

A társadalmi önvédelem hordozóinak, de különösen az állami biztonsági szolgálat készültségének, mozgékonyságának fokozásával jelentősen [az ellenség tevékenységének], a bürokrata-etatista, liberalista-frakciós, nacionalista és más külső és belső ellenséges tevékenységű tűzfészkébe hatoltunk.

Ma a nemzetek és nemzetiségek, a dolgozók és polgárok nagyfokú egységének lehetünk szemtanúi Vajdaságban. Azonban egy pillanatra sem veszíthetjük el szem elől, hogy az osztályharc tovább folyik és nem ringathatjuk magunkat illúziókban, hogy az ellenségeink, az önigazgatás ellenségei megnyugszanak. Ez állandó éberségre kötelez bennünket és arra, hogy felkészítsük dolgozóinkat és polgárainkat, valamint önigazgatói szervezeteinket és szerveinket, hogy részt vegyenek a társadalmi önvédelemben, valamint a biztonsági rendszer legszélesebb társadalmi alapon való kiépítésében, korszerűsítésében.

Vajdaság SZAT tevékenysége a nemzetközi viszonyokban és az együttműködésben az alkotmányunk által meghatározott, szerte a világon ismert, affirmálódott elveken alapszik, melyek megvalósításával a szocialista, el nem kötelezett Jugoszlávia hozzájárul a világ békeszerető és progresszív fejlődési folyamataihoz.

Tudatosan és felelősségteljesen vállaljuk a jogok és kötelezettségek ránk eső részét országunk egységes külpolitikájának kiépítésében, azoknak a feladatoknak a megvalósításában, melyeknek a célja a világon országunk tekintélyének és nemzetközi helyzetének növelése és biztonságunk erősítése. Ugyanakkor Vajdaság SZAT az alkotmány által meghatározott jogainak keretén belül és a saját fejlődéséért vállalt felelősségével összhangban gyakorolja funkcióit a nemzetközi együttműködésben a saját és a szélesebb társadalmi közösség gazdasági érdekeivel összhangban. Eszerint Vajdaság SZAT gazdasági viszonyainak fejlődése külfölddel tevékenységünk fő irányvonalát képezi, mivel igen nagy szerepe van az egész tartomány fejlődésében.

Az el nem kötelezettség politikájából kiindulva, amely önigazgatású szocialista közösségünk irányvonala, amellett döntöttünk, hogy fokozzuk együttműködésünket az el nem kötelezett és a fejlődésben levő országokkal. Ezekkel az országokkal a sokoldalú viszonyok kiépítésére, fejlesztésére, melyek világosan meg vannak határozva, az Algériai értekezlet határozataiban, a Kolombói határozatokban és a JKSZ X. kongresszusán elfogadott határozatokban megjelölt közös érdekek késztetnek bennünket. Ezen a téren Vajdaság SZAT-ban jelentős akciót fejtettünk ki, azonban az elkövetkező időszakban új nehézségek várnak ránk, hogy az el nem kötelezett országok V. értekezletén hozott határozatokat felhasználhassuk a még gyorsabb akció megszervezésébe.

Érdemes kihangsúlyozni, hogy Vajdaságban a társult munka szervezetei is mind nagyobb érdeklődést tanúsítanak a fejlődésben levő országokkal való együttműködés iránt. Az elmúlt évben a tartományunk területén levő szervezetek több jelentős üzletet kötöttek hosszú távú gazdasági együttműködésről. Ezekkel és más üzletekkel a jövőben, többek között hozzájárulnak ahhoz, hogy jelentős mértékben javítsák kivitelünk területi megoszlását és összetételét. A megvalósított eredmények mellett sincsenek kihasználva az összes lehetőségek, melyek a vajdasági társult munka szervezetek rendelkezésére állnak a világ gazdasági folyamataiban való gyorsabb és sokoldalúbb bekapcsolódására gazdaságunk összes komparatív előnyeinek és lehetőségeinek kihasználásával a nemzetközi gazdasági együttműködés egy magasabb, korszerűbb formája alapján és a korszerű tudományos, technikai vívmányok fokozottabb alkalmazása alapján.

Vajdaság különféle üzleti viszonyban kölcsönösen hasznos együttműködést folytat a szomszédos baráti országokkal, így a Román SZK-val és a Magyar NK-val. Ezt az együttműködést tovább kell fejleszteni a JSZSZK egységes külpolitikája, a jószomszédi viszonyok politikája és azoknak a bilaterális viszonyok alapján, melyeket Jugoszlávia kialakított ezekkel az országokkal.

A tartomány feladatainak megvalósításában a nemzetközi együttműködés fejlesztésében, különösen a gazdasági, tudományos, technikai és kulturális viszonyok területén feltétlenül szükséges, hogy maximálisan felkészítsük különösképpen a külkereskedelmi társult munkaszervezeteket, a gazdasági kamarákat és más önigazgatási szervezeteket és szerveket minden tekintetben. Ugyanekkora figyelmet kell szentelnünk a további szervezettségre, a káderek erősítésére, valamint a Vajdasági szervek és testületek felkészítésére a nemzetközi tevékenységekből eredő feladatok elvégzésére, és a nemzetközi együttműködést megvalósító társadalmi szubjektumok közötti koordináció problémáira.

A társadalmi-gazdasági viszonyok és Vajdaság fejlődése

Elvtársnők és elvtársak!

Az új társadalmi-gazdasági és önigazgatási viszonyok fejlődése a társult munkában és a társadalomban Vajdaság egész anyagi és társadalmi fejlődésének feltételét képezi. Ez alkalommal nem beszélnék e viszonyok lényegéről. Erről már eleget beszéltünk. Ezzel a kérdéssel találkozunk mindennapi társadalmi-politikai tevékenységünkben, a viszonyok megvalósításában. Ezért engedjék meg, hogy csak egyes kérdésekre mutassak rá, melyeket jelentősnek tartok további tevékenységünkben, A társult munkáról szóló törvény megvalósításában.

A társult munkáról szóló törvény életbelépése a Kommunista Szövetség és más társadalmi-politikai szervezetek állandó politikai tevékenysége mellett számos intézkedés alkalmazásának feltétele a társadalmi-gazdasági és a törvény által meghatározott önigazgatási viszonyok rendszerének kiépítésében.

A társult munkáról szóló törvény rendelkezéseinek további feldolgozása során tartományi törvényeket kell meghozni, illetve össze kell hangolni a már meglevőket A társult munkáról szóló törvénnyel, és intenzív tevékenységet kell kifejteni a társult munkaszervezetek és más önigazgatási szervezetek és közösségek általános önigazgatási aktusainak meghozatalában és összehangolásában. Ugyan ilyen fontos, hogy minden önigazgatási szervezetben, közösségben meghatározzák a közvetlen és konkrét feladatokat A társult munkáról szóló törvény életbeléptetésével.

A társult munkáról szóló törvény megvalósításában tevékenységünk középpontjában a társadalmi-gazdasági viszonyoknak kell lenniük, de elsősorban a jövedelmi viszonyok rendszerének konkretizálása, a jövedelem, a személyi jövedelem meghatározása, elosztása, és a munkaeredmény szerinti javadalmazás alapjainak, mércéinek kidolgozása.

A jövedelmi viszonyok kialakításában, a jövedelem elosztásának területén problémák jelentkeznek, amelyek a jövedelemnek az Alkotmány alapján való megszervezésében és elosztásában alkalmazott kritériumok és mércék fejlettlenségéből következnek. Az ilyen viszonyok a jövedelem megszervezésében és elosztásában destimulatíve hatnak a munka és az eszközök társításának folyamatára, az eszközök racionálisabb és hatékonyabb kihasználására és csökkentik a magasabb termelékenység iránti érdekeltséget.

A társult munka szervezetek nagy részének még nincs meg a belső elosztási módszere, és így a személyi jövedelmet túlnyomórészt a munkában eltöltött idő, és az iskolai végzettség alapján osztják el. Ezért állandó jelenség a munka-termelékenység stagnálása. Mindez arra utal bennünket, hogy az elkövetkező időszakban fokozottabban törekedjünk A társult munkáról szóló törvény értelmében a jövedelmi viszonyok kialakítására.

A társadalmi-politikai szervezetek a Tartományban elemezték a társadalmi-gazdasági viszonyok kifejlesztése során beálló helyzetet és a társult munkában a jövedelem elosztásában felmerülő jelenségeket. E jelenségek mibenlétét megállapítottuk, politikailag minősítettük, s meghatároztuk további tevékenységünk eszmei-politikai irányvonalát, éppen ezért most nem beszélünk erről részletesebben.

Az önigazgatási megegyezések és társadalmi megállapodások, mint a társadalmi-gazdasági és önigazgatási viszonyok önigazgatói összehangolásának eszközei nagy jelentőségűek a Társult munkáról szóló törvény megvalósításában. Ahhoz, hogy az önigazgatási megegyezések és a megállapodások társadalmi-gazdasági viszonyok megvalósításának reális eszközévé válhassanak, harcolnunk kell, hogy a megállapodások és megegyezések hordozói a dolgozók legyenek az önigazgatási szervezetekben és közösségekben. Ez feltétele annak, hogy a társadalmi megállapodásokban és a megegyezésekben a meghozatalukban részvevő szubjektumok reális érdekei nyilvánuljanak meg és annak, hogy felelősséget vállaljanak azok megvalósításában.

Meg kell akadályoznunk az olyan jelenségeket, hogy a megegyezések és megállapodások leple alatt megmaradjanak a korábbi centralisztikus viszonyok és a jövedelmet önigazgatásellenes módon elidegenítik a munkástól.

Az új önigazgatási társadalmi-gazdasági viszonyok megvalósításában az alkotmány és A társult munkáról szóló törvény következetes alkalmazása: az anyagi termelésben és a társadalmi tevékenységekben a szabad munkacsere a közös szükségletek kielégítése szempontjából óriási jelentőségű.

A szabad munkacsere elvének megvalósításában szorgalmaznunk kell

az anyagi termelésben és a társadalmi tevékenységekben dolgozók közötti viszonyok társadalmi-gazdasági tartalmának fejlesztését.

A szabad munkacsere szervezési problémáinak túlságos kihangsúlyozása háttérbe szoríthatja ennek az elvnek a megvalósításában felmerülő lényeges társadalmi-gazdasági és önigazgatási kérdéseket. Ezért a szabad munkacserét nem szemlélhetjük kizárólag az érdekközösségek szerepe és funkciója szemszögéből, hanem ki kell fejleszteni a munkacsere más közvetlen formáit az anyagi termelésben és a társadalmi tevékenységekben megalakult társult munkaszervezetek között. Az érdekközösségek problémáinak megvitatása során a hangsúlyt a lényeges társadalmi-gazdasági viszonyokra kell fektetni, és e kérdéseknek alá kell rendelni a szervezési formák megoldását.

A közös szükségletekre szolgáló eszközökről nem döntenek kellő mértékben az alkotmánnyal és A társult munkáról szóló törvénnyel összhangban. Még mindig jelen van a költségvetési logika ezeknek az eszközöknek a lekülönítésében. Hiányoznak a közösen meghatározott programok, melyek alapul szolgálhatnának a társadalmi tevékenységekben a társult munkaszervezetek jövedelemszerzéséhez és anyagi fejlesztéséhez.

E feladatok megvalósításáért sokkal többet kell tennünk. Erre késztet bennünket az a tény is, hogy a társadalmi tevékenységek fejlesztésére a tartományban jelentős eszközöket választanak ki, a nemzeti jövedelemnek majd egyötödét. A lényeg nemcsak a közös szükségletekre szolgáló eszközök nagyságában van, hanem az új társadalmi-gazdasági viszonyok kiépítésében. Lehet, hogy ezek az eszközök a fogyasztás egyes szektoraiban nagyobbak is lesznek, ahol a társult munka e tekintetben érdekelt és amennyiben ezek a befektetések a társult munka anyagi alapjának fejlesztését közvetlenül elősegítik. Az eszközöknek a rendes tevékenységekre és beruházásokra való lekülönítésének összhangban kell lenni a társadalmi tevékenységnek a társult munka alapszervezetek, érdekközösségek és más önigazgatási szervezetek és közösségek terveiben előirányzott fejlődésével.

A szükségleteket ezekben a tevékenységekben fedezni kell, de ez nem csökkentheti a gazdaság újratermelési képességét. A fogyasztás összes formáinak a gazdasági eredményektől és a munka termelékenységétől kell függeni. Nem fogadható el, hogy a gazdaságban dolgozó munkásoknak programokat ajánlanak és eszközöket kérnek hol az egyik, hol a másik féle közös szükséglet kielégítésére különböző időszakokban, évente többször is. Ez a fogyasztás általános kereteinek túllépéséhez és a közös szükségletek növekedéséhez vezet egyes területeken, mások kárára. Sürgetnünk kell A társult munkáról szóló törvény elvének következetes alkalmazását, mely szerint a közös és általános-társadalmi szükségletekről egyidőben és évente egyszer döntenek a társult munkaszervezetekben,

mivel csak így tekinthetőek át a társult munka lehetőségei és a közös szükségletek. A társult munka alapszervezeteinek dolgozói a tiszta jövedelemből önigazgató megegyezés alapján, külön közös szükségletek fedezésére mindig különíthetik a céleszközöket.

Vajdaság SZAT társadalmi-gazdasági fejlődésében az elmúlt időszakban jelentős eredményeket értünk el, mind az anyagi termelésben, mind az összes társadalmi-gazdasági viszonyok fejlesztésében. Az elért eredmények alapul szolgálnak a társadalmi terv reális megvalósításához, amit nemrégen fogadtunk el a képviselőházban.

Ezzel a Tervvel meghatároztuk az alapvető célokat és feladatokat, valamint az általános társadalmi-gazdasági elkötelezettségünket a további fejlődésünket illetően, 1980-ig, s ez alkalommal nem ismételnénk meg őket.

Csak egyes alapvető feladatokat és a tevékenységünk irányvonalát szeretném kihangsúlyozni a terv megvalósításában.

Vajdaság SZAT fejlesztési politikának az önigazgatási társadalmi tervezés új rendszere alapján határoztuk meg, ami minőségileg újat jelent az alkotmányos koncepciók megvalósításában, azt, hogy az önigazgatási tervezés a dolgozók tudatos akciójaként valósul meg, mint a dolgozók joga és kötelessége, hogy tervezzék a saját fejlődésüket s ezzel az általános társadalmi fejlődést is.

Az 1980-ig tartó fejlesztési időszak céljainak és fő irányelveinek megvalósításában hangsúlyt a minőségi fejlődési tényezőkre kell fektetni. Nagy jelentőségű a több szakaszú feldolgozásra való áttérés és a hazai, a szekundáris nyersanyagok feldolgozása, a termelés korszerűsítése, a termelés szervezési szintjének emelése, a termelés, a forgalom és a pénzügyek jövedelmi alapokon való összekapcsolása, integrációja és a termelékenység növelése. E feladatok teljesítésében igen jelentős, hogy hatalmas beruházási befektetéseket eszközöltünk a nafta- és a földgáztermelés, a bázisos és más kémia, petrokémia, építőanyag-előállítás, a fém- és élelmiszeripar területén a befektetésektől nagy mértékben függ, hogy hogyan valósul meg az elfogadott fejlesztési politika, de különösen az, hogy sikerül-e gyorsabban megváltoztatni a gazdaság összetételét.

Hosszú távú irányvonalunk a munka és eszközök önigazgatási összekapcsolása, jövedelmi alapokon történő társítása Vajdaságban, a Szerb SZK-ban és az egész ország gazdaságában.

Ezt azért hangsúlyozom ki, mert az utóbbi időben szó esik Vajdaság gazdaságának bezárkózásáról. Nem állítom, hogy ilyen jelenség nincs Vajdaságban vagy az egész országban. Gazdaságunk összetétele és a gazdasági fejlődés logikája azonban arról tanúskodik, hogy Vajdaságban a munkásosztály és a társult munka dolgozóinak közvetlen érdeke az együttműködés fejlesztése és a jövedelmi viszonyokon való összekapcso-

lódása a tartományon kívüli társult munkaszervezetekkel is az alkotmány és A társult munkáról szóló törvény elvei szerint.

Az egész Vajdaság SZAT fejlődésének keretében 1980-ig, mint ismeretes, elsőbbséget adtunk a nyersanyag, élelem és az energia termelésének. A nyersanyag területén külön hangsúlyt fektetünk a nafta és földgáz termelésére, feldolgozására, valamint a petrokémia, a bázisos és más kémiai ágazat, az élelmiszeripar fejlesztésére.

A gyorsabb társadalmi és gazdasági fejlődésre való átirányulás mind nagyobb mennyiségű villanyáram fejlesztését teszi szükségessé, ami nélkülözhetetlen nemcsak a stabilabb gazdasági fejlődés szempontjából, hanem a dolgozók és polgárok élet- és munkafeltételeinek állandó javításában is, a városok fejlesztésében, a falu gyökeres megváltoztatásában, ezért az energiaforrások kiépítését tűztük ki feladatul.

Az új energiaforrások, erőművek építésének beruházási programjának megvalósítására általános népkölcsönt írtunk ki 1,5 milliárd dinár összegre.

A kölcsönjegyzés eddigi eredményei, az összes szervezett szocialista erők, de elsősorban a Vajdaság Dolgozó Nép Szocialista Szövetsége és a Kommunista Szövetség részvételével azt igazolták, hogy az akciót elfogadta Vajdaság dolgozóinak és polgárainak hatalmas tömege. Ebben az akcióban a vajdaságiak öntudatukról, szolidaritásukról és Vajdaság a Szerb SZK és Jugoszlávia fejlődéséért vállalt felelősségérzetükről tettek tanúbizonyságot.

Az élelem termelése valamikor is és ma is a legjelentősebb Vajdaság gazdasági struktúrájában. Élelemtermeléssel foglalkozik és ebből él a lakosságnak kb. fele. E termelési ágazat fejlesztésével haladunk előre, de ugyanakkor miatta le is maradtunk.

Jugoszlávia középtávú tervében az élelemtermelés kiemelt jelentőségű terület az összgazdasági fejlesztésben. A JKSZ X. kongresszusán azt a határozatot hozták, hogy az elkövetkező időszakban a mezőgazdaságot jelentősen kell fejleszteni, s hogy a mezőgazdaságban jóval többet kell befektetni mint az előző időszakban. Közös célunk, hogy elegendő élelmet biztosítsunk az ország növekvő szükségleteinek kielégítésére és tartalékokra, s hogy megszabaduljunk a behozataltól, továbbá folyamatosan növeljük a kivitelt.

Vajdaság igen jelentős természetes és munkával szerzett értékekkel és tartalékokkal rendelkezik a mezőgazdaságban, beleértve a Duna—Tisza—Duna csatorna rendszert is és az élelmiszeripart. A tudomány és a gyakorlati munka vívmányai, termelőink képzettsége és munkaszokása jelentős előny számunkra ezen a téren. Az előző években és tavaly, az új középtávú terv első éveiben kimagasló eredményeket értünk el, elsősorban a gabonatermelésben, ahol a terméshozam és a termelékenység

szempontjából különösen a társadalmi szektoron, a búza, kukorica, cukorrépa és napraforgó termelésben világviszonylatban is az elsők között vagyunk. Ezen a területen még tovább és még gyorsabban fejlődhetünk. Az élelemtermelés eddigi eredményeivel kihatott az összgazdasági alakulások szilárdulására. Emiatt is döntöttünk úgy, hogy az élelemtermelés legyen az elkövetkező időszakban fejlődésünk egyik fő irányvonala.

A termelékenység és a hozamok növelése által, valamint a munka, a jövedelem és a tőke szempontjából hasznosabb kultúrák javára — mint pl. az ipari növények, zöldségfélék termesztése, szőlészet — a növénytermesztés struktúrájának megváltoztatásával a mezőgazdaság iparosítása és fejlesztése, továbbá az állattenyésztés, az élelmiszeripar, de különösen a mezőgazdasági eredetű nyersanyagot feldolgozó iparágak finalizációs fázisainak fejlesztése a célunk gazdaságunk struktúrájának megváltoztatásában. A gazdaság struktúrájának megváltoztatása folyamatban van, azonban lassabban alakul a kívántnál és lehetségesnél. Ezért túl kell szárnyalni az összes szubjektív fogyatékosságokat ezen a területen, mint pl.: csoporttulajdonosi viszonyok, termelői konformista magatartás, a liberalizmus maradványai stb. Túl kell szárnyalni a még mindig nagy különbségeket a termelékenységben, és a terméshozamokban, magántermelők és a társadalmi gazdaság között.

Az önigazgatás és a szervezettség fejlődésében jelentős eredményeket értünk el. Nagyméretű szervezési kapcsolatok jöttek létre. Azonban az új termelési viszonyok az Alkotmány alapján és a Társult munkáról szóló törvénnyel összhangban nem valósultak meg teljes mértékben a nagy kombinátokban sem, ahol erre a legtöbb lehetőség volt. A jövedelmi viszonyokat az összes agráripari komplexumokban, de különösképpen a legnagyobb kombinátokban, merészebben, hatékonyabban kell kialakítani, fejleszteni.

A munka, a föld és az eszközök társításával, a mezőgazdasági magántermelők a jövedelem megszerzésével és elosztásával erősítik és stabilizálják anyagi és szociális helyzetünket. A társult munkába való társulással a földművesek a jövedelmi szempontból is összekapcsolódnak, aktívan részt vesznek az önigazgatásban, és kiegyenlítik helyzetüket a társult munkában dolgozók helyzetével. A földművesek nyugdíjazását a földművesek érdekeivel és lehetőségeivel összhangban kell megoldani, oly módon, hogy szövetkezetekben és társult munkaszervezetekben társulva gazdasági erejük és gazdasági helyzetük erősödik, illetve megszilárdul.

A gyors és biztos fejlődéshez stabil feltételek is szükségesek. Feltételeket kell teremteni, hogy az élelmiszertermelők ismert vásárlóknak, fogyasztóknak termeljenek. A szilárdságot a társult munkában kell megvalósítani, elsősorban a mezőgazdasági, az élelmiszeripari, a kereskedelmi

szervezetek, valamint a szervezett nagy fogyasztók és más szubjektumok közötti tervezéssel, önigazgatási megegyezésekkel és megállapodásokkal az újratermelési ciklusban. Azonban a gazdasági fejlődés, a szilárdság a gazdasági politika mércéitől és a rendszerbeli megoldásoktól függ.

Ebben a tekintetben egyetértés jött létre az agráripari komplexum fejlesztéséről szóló társadalmi megállapodásban megjelölt legfontosabb kérdésekről, mely megállapodás a meghozatal fázisában van, és jelentős alapot fog nyújtani a közösen meghatározott fejlesztési célok, feladatok megvalósításában.

A Kommunista Szövetségnek a társadalmi-gazdasági viszonyok önigazgatási alapokon való változtatására, valamint a lakáskérdésekben az osztályérdekek megvalósítására vonatkozó politikája és az alkotmány elvei megvalósításában szép eredményeket értünk el.

A lakásépítés még mindig stagnál tartományunkban. Lemaradás észlelhető a polgárok nagyobb hozzájárulási politikájának továbbfejlesztésében. A lakóépületek igazgatása, különösen a lakó- és házitanács szerepe nincs összhangban az új társadalmi viszonyokkal. A lekülönített eszközök hosszú ideig még kihasználatlanul állnak.

Az ilyen helyzet okát elsősorban a társadalmi-gazdasági viszonyok lassú fejlődésében kell keresni, továbbá a lakásépítési programok, a városrendezési tervek hiányosságában és összehangolatlanságában, az építkezési kivitelező részleg elégtelen felkészültségében és a községek mulasztásaiban rejlenek, mivel ezen a területen jelentős jogokkal és kötelezettségekkel rendelkeznek.

A feladatok megvalósítása és a lakásgazdálkodás viszonyainak megváltoztatása az összes politikai erők teljes igénybevételét teszi szükségessé. Gyorsabban kell fejlesztenünk az önigazgatási viszonyokat a lakásügyi érdekközösségekben, és szorgalmaznunk kell a megfelelő önigazgatói megegyezések megkötését, továbbá más intézkedéseket kell alkalmazni e terület gyorsabb fejlődése érdekében. A polgárok személyes eszközeinek bevetése az individuális lakásépítésre jelentősen hozzájárulna a feladatok megvalósításához. Ezért gazdasági politikánk összes intézkedéseit, de különösképpen a kölcsönre és adóra vonatkozóakat, úgy kell kialakítanunk, hogy elősegítsék a polgárok személyes eszközeinek mozgósítását.

Vajdaság egész társadalmi-gazdasági fejlődésére és a magasabb életszínvonalra jelentős hatást gyakorol az egész gazdaság fejlődése, azonban az elért eredmények jelentősen elmaradnak a társadalom reális szükségletei mögött. A társult munkaszervezetek, az önálló iparosműhelyek és a kisiparban a foglalkoztatottak száma csökken.

A gyakorlatban, még a kisiparral és a polgárok tulajdonában levő eszközökkel végzett személyes munkával kapcsolatos világos eszmei-po-

litikai elkötelezettség mellett is, e tevékenységi ágazatokkal szemben nem tanúsítunk kellő megértést, nem becsüljük kellőképpen. A szociális különbségek elleni harcban a személyes munkára úgy tekintenek, mint az e téren jelentkező problémák fő forrására.

Gazdasági szempontból a kisipar fejlődése nincs ellentétben az általános gazdasági fejlődéssel. Ellenkezőleg a szakosítás és a nagyszériás gyáripari termelés feltételei között, valamint a tevékenységek struktúrájának megoldásával kapcsolatos kérdések szempontjából a kisipar a társadalmi termelés kiegészítőjeként jelentkezik, sőt vannak ágazatok, ahol a kisipari termékek és szolgáltatások nélkülözhetetlenek. Nagy a kisipar jelentősége a dolgozóknak és a polgároknak nyújtandó szolgáltatásokban is.

Társadalmi szempontból a kisipar fejlődése kapcsolatban áll a foglalkoztatási politikával is, de különösen az ideiglenesen külföldön dolgozók közül hazatérők munkájának és eszközeinek hasznosításával, ami végeredményben hozzájárul a gazdasági fejlődéshez. Itt még nincsenek kihasználva az összes lehetőségek.

Az elkövetkező időszakban biztos alapot kell teremtenünk a kisipar állandó és szilárd fejlődéséhez, amely egyenrangú helyzetet biztosít a kisiparosoknak a társult munkában dolgozók társadalmi-gazdasági helyzetével és munkabiztonságával, továbbá feltételt kell teremteni ebben az ágazatban a társult munka szerződéses szervezeteinek megalakítására és a kisiparnak a társult munkaszervezetekkel való együttműködését kell támogatni. Ezért minden társadalmi tényezőnek, de elsősorban a községeknek az a feladata, hogy teljesebben áttekintse a helyzetet, hogy kielemezzék és feltárják a fennálló állapotok igazi és valódi okait, és intézkedéseket foganatosítsanak a kisipar, valamint a polgárok tulajdonában levő eszközökkel végzett munkát destimuláló okok és jelenségek elhárítására, hogy konkrét intézkedésekkel serkentsék és biztosítsák ennek az ágazatnak a hosszú távú dinamikus fejlődését.

Ebben kiemelt szerep hárul a helyi közösségekre, amelyek környezetükben a kisipar fejlesztésének kezdeményezői kell, hogy legyenek.

Társadalmi szolgáltatások

A társadalom társadalmi-gazdasági és anyagi lehetőségeivel összhangban jelentős eredményeket értünk el a társadalmi szolgáltatásokban is.

Az egészségügyben a szociális- és gyermekvédelemben, a kultúrában, a foglalkoztatásügyben, a lakáspolitikában, az ifjúság iskoláztatási és nevelési feltételei közötti különbségek csökkentésében, a jövedelem és személyi jövedelem elosztási politikájában, továbbá az élet és a munka

egyéb területein a szociális politika megvalósításában, különösen az osztály jellegű kritériumok erősítésében szép eredményeket értünk el.

A szociális védelem minden formájának fejlesztésében elért jelentős sikerek mellett is Vajdaságban szükség van a szociális védelem további fejlesztésére az egész anyagi fejlődéssel és társadalmi szükségletekkel összhangban.

A gyermekekről való társadalmi gondoskodás a társadalmi újratermelés politikájának, a dolgozókról és családjukról való gondoskodás összetevő részévé vált. Ezek az eredmények különösképpen az utóbbi években e terület önigazgatási átszervezése után észlelhetők. Megkezdődött a tevékenység és az eszközfelhasználás irányításának szervezett, tervszerű folyamata. Külön hangsúlyt kapott az az osztályszociális szempont a gyermekvédelem fejlesztésében. Ám a társadalmi szükségletek ezen a területen állandóan növekednek, az eredmények viszont lemaradnak ezekhez a szükségletekhez, de még azokhoz a lehetőségekhez viszonyítva is, amivel önigazgatású társadalmunk rendelkezik.

Az egészségvédelmet illetően az egész lakosságot felöleltük az alapvető egészségvédelemmel, növekedett az egészségügyi dolgozók száma, előrehaladt a preventív tevékenység és állandóan javul a szakképzettség ezen a területen az orsvostudományban és műszaki téren elért korszerű újításokkal összhangban.

Folyamatban van az önigazgatási érdekközösségek regionális integrációja, valamint az egészségügyi társult munkaszervezetek regoinális társulása azzal a céllal, hogy szélesebb területen biztosítsák az ésszerű munkamegosztást, szakmai, funkcionális kapcsolatokat, az egészségügyi intézmények és szolgálatok jobb kihasználását, az új kapacitások összehangolt, ésszerű tervezését, a szolidaritás és a kölcsönösség alapján.

Azonban ezen területen még sok probléma és ellentmondás van, ami részben a múlt viszonyainak, de annak is a következménye, hogy az egészségügyi fejlődés nincs elég gyorsan egybehangolva az általános társadalmi folyamatokkal. Elengedhetetlenül fontos e fogyatékosságok elhárításában és az egészségügyben már megkezdett aktivitások keresztülvitelében minden szocialista erőt mozgósítani. Természetesen felelősség elsősorban az önigazgatási érdekközösségre hárul.

Hatékonyabban le kell leplezni és erélyesebben meg kell akadályozni az etika megsértésének jelenségeit, a privatizálást és egyéb káros jelenséget, melyek lassítják, akadályozzák az egészségvédelem további humanizálódását, csorbítják egészségügyi dolgozóink tekintélyét, akik lelkiismeretesen végzik feladatukat ebben a nagyon fontos ágazatban.

Az oktatás, a tudományos kutatás, művelődés, testnevelés és technikai kultúra társadalmi átalakulásában bekövetkezett nagy változások és az elért eredmények széles lehetőséget nyújtanak arra, hogy ezeket a tevé-

kenységi ágazatokat társadalmi fejlődésünk szükségleteivel összhangban fejlesszük tovább.

Ezeknek a nagy változásoknak biztosítaniuk kell, hogy e területeken a tevékenység marxista eszmei alapokon, a munkásosztály érdekeinek megfelelő irányvonalak szerint a vajdasági társadalmi-gazdasági fejlődés céljaival összhangban fejlődjék. E tekintetben már jelentős eredményeket értünk el, melyek megközelítették a társadalmi reform hatásának méreteit.

Az oktatás és nevelés területén kezdődő nagy átalakulás nemcsak az új tantervek tartalmában, hanem az oktatás és nevelés szervezeti rendszerének megváltoztatásában is megnyilvánul. Ez különösen jellegzetes a középfokú szakirányú oktatásban. A főiskolai és felsőfokú oktatás átalakításában elért eredmények szintén jelentősek. Ezen a téren folynak az előkészületek a helyzet gyökeres változtatására, a tudományos munkaszervezetek, oktatási intézmények, a gazdasági és társadalmi tevékenységű társult munkaszervezetek és önigazgatási érdekközösségeik szorosabb, közvetlenebb együttműködésére, társulására. Ebben a tekintetben még jelentős ellenállással találkozhatunk, de nem kielégítő a társadalmi ténykedés sem. Ezeket a változásokat nem lehet megvalósítani a Kommunista Szövetség és egyéb szocialista erők állandó eszmei-politikai akciója nélkül. Az oktatás és nevelés lényeges átalakulásához nem elegendőek a szervezési-jogi változások, pedig éppen ilyen lényeges változásokat kell követelnünk.

A tudománynak a termelőerők fejlődésében és a társadalmi-gazdasági viszonyok megváltoztatásában és a munkatermelékenység növelésében fő tényezővé kell válni. Ezért a tudományt egyre inkább össze kell kapcsolni az önigazgatású társult munkával.

A dolgozók nem hatnak kellő mértékben a kulturális tervek meghozatalára, a kulturális értékek és alkotások hozzáférhetősége sem megfelelő a dolgozók számára. Ezen a területen serkenteni kell a pozitív folyamatokat és széles körű társadalmi támogatást kell nyújtani, döntő szerepet viszont a közvetlen termelésben a dolgozóknak, a kultúrmunkásoknak és alkotóknak kell játszani.

Az utóbbi néhány évben jelentős anyagi erőfeszítéseket tettünk az oktatás, a tudomány, a kultúra, testnevelés és műszaki kultúra gyorsabb fejlesztésére.

Vajdaság politikai, gazdasági, kulturális és önigazgatási fejlődésében elért eredmények, Vajdaság dolgozóinak, polgárainak, nemzeteinek és nemzetiségeinek további távlatokat nyitnak és reális alapot nyújtanak a gyorsabb és sokoldalúbb társadalmi haladáshoz.

Elvtársnők és elvtársak, megkíséreltem rámutatni néhány alapvető társadalmi-politikai problémára, a közvetlen és a távlati feladatainkra,

melyek előttünk állnak. Ezeknek és a többi feladatok megvalósítása, mivel Vajdaság további társadalmi fejlődése ettől függ, minden szocialista erő, de mindenekelőtt a társadalmi-politikai szervezetek, állami és önigazgatási szervek teljes mértékű részvételét és alkotó tevékenységét igényli. Ebben mindannyiunknak kötelezettséget és felelősséget kell vállalnunk.

Meggyőződésem, hogy Vajdaság SZAT Elnöksége az alkotmányos helyzetéhez és felelősségéhez mérten továbbra is tevékenyen kiveszi részét e feladatok megvalósításában, és hozzájárul szocialista, önigazgatású és el nem kötelezett Jugoszláviánk, Szerb Szocialista Köztársaságunk és Vajdaság Szocialista Autonóm Tartományunk fejlődéséhez és a haladásért vívott közös harchoz.

Fordította *Laki Mária*